

SZABLA PARADNA WZ. 76/90

Zarys historyczny i budowa oraz chwyt szablą podczas uroczystości policyjnych

asp. Wojciech Pudło

Wydział Dowodzenia CSP

W artykule przedstawiono zarys historyczny prac nad opracowaniem nowego wzoru szabli wz. 76/90. Wymieniono zespół ekspertów biorących udział w pracach, który doprowadził do wprowadzenia do użytku nowego wzoru szabli. Omówiono główne elementy budowy szabli poprzez opisanie i charakterystykę każdego elementu wchodzącego w skład szabli, rękojeści, pochwy do szabli, temblaka oraz rapcie/żabki. W artykule przedstawiono również wykaz podstawowych chwytów szablą używanych przez dowódcę uroczystości i asystę honorową podczas uroczystości służbowych, patriotycznych i religijnych. Omówiono sposób wykonania chwytu szabli w wybranych elementach ceremoniału policyjnego.

Najnowszy wzór szabli paradnej o kilkunastoletniej już historii poprzedzała szabla wz. 1971, niekontynuująca tradycji form polskiej broni siecznej. W 1975 r. z ideą opracowania nowego wzoru szabli wystąpił ówczesny wicedyrektor Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie Aleksander Czerwiński. Minister Obrony Narodowej powołał komisję, w skład której weszli: przewodniczący – generał brygady profesor Lesław Dudek; członkowie: magister Aleksander Czerwiński, profesor doktor Andrzej Nadolski (Uniwersytet Łódzki), pułkownik Stanisław Szeremeta (MON), doktor inżynier Wojciech Zabłocki (bronioznawca), pułkownik Andrzej Zbyszewski (MON), profesor doktor Zdzisław Żygulski jr (Muzeum Narodowe w Krakowie – prezes Stowarzyszenia Miłośników Dawnej Broni i Barwy).

Muzeum Wojska Polskiego udostępniło komisji wybór zabytkowych polskich szabel i naukową dokumentację jako materiał porównawczy do prowadzonych studiów. W efekcie przeprowadzonych prac, wykorzystując formę XVII-wiecznych polskich szabel husarskich i przedwojenną szablę wz. 1934, opracowano wzór nowej polskiej szabli. Prototyp wykonała grupa miłośników i znawców dawnej broni (dr inż. Wojciech Zabłocki, inż. Jerzy Pawliszak, mgr Wojciech Kuźma, Tadeusz Neyman, mgr Zygmunt Nieciecki, prof. Władysław Tubielewicz, Kazimierz Werpachowski i Ryszard Kuś) przy udziale pracowników pracowni konserwatorskiej Muzeum Wojska Polskiego. Prototypy znalazły się w zbiorach tego muzeum. Użyto

tu celowo liczby mnogiej, gdyż opracowano projekt szabli dla wojsk lądowych i projekt szabli (konstrukcyjnie pałasza ze względu na prostą głownię) dla marynarki wojennej. Projekty i prototypy zostały ocenione pozytywnie i przyjęte jako szable wz. 1976¹.

Prototyp szabli w wersji ogólnowojskowej po raz pierwszy został użyty 1 września 1979 r. na Westerplatte, w czterdziestą rocznicę wybuchu II wojny światowej, podczas ceremoniału promocyjnego oficerów – absolwentów Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Pancernych im. Stefana Czarnieckiego w Poznaniu. Szablą promował ówczesny Minister Obrony Narodowej, generał armii Wojciech Jaruzelski. Seryjnej produkcji szabel podjęła się łódzka „Wifama”. Pierwsza wyprodukowana seryjnie szabla z numerem 1 podarowana została marszałkowi Polski Michałowi Roli-Żymierskiemu z okazji dziewięćdziesiątej rocznicy jego urodzin. Obecnie jest przechowywana w zbiorach Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie².

Obecnie nie funkcjonują przepisy regulujące tematykę wprowadzenia do użytku służbowego szabli wz. 76/90 w Policji. Zwyczaj używania takich szabel został zapożyczony z Wojska Polskiego i stanowi dobrą praktykę w ceremoniale policyjnym. Na podstawie przepisów zawartych w ceremoniale policyjnym³ opisujących chwyt szablą i znajdujących się tam fotografii ukazujących sposób wykonywania tych chwytów można stwierdzić, że jest to właśnie szabla wz. 76/90.

BUDOWA

Szabla honorowa składa się z głowni oraz rękojeści. Ponadto w skład ukończenia szabli honorowej wchodzi: szabla, pochwa, temblak i pokrowiec.

Głownia szabli honorowej: stalowa kuta, taliowana, chromowana, krzywa z obosiecznym piórem i decentrycznym sztychem. Wzdłuż obu płazów głowni wyszlifowane po dwie równoległe równej długości, wklęsłe bruzdy, biegnące od nasady do obosiecznego pióra, a na grzbiecie, przy rękojeści – krótka bruzdeczka. Na zewnętrznym płazie głowni, wzdłuż środkowej bruzdy, w kierunku od sztychu do rękojeści, wypukły napis „HONOR I OJCZYŻNA”, umieszczony na wklęsło wytrawionym, matowym kartuszu. Na tym samym kartuszu, po napisie, wytrawiony wypukły wizerunek obowiązującego orła, ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, zwrócony szponami do rękojeści⁴.

Pochwa:

- z blachy stalowej, miedziowanej i niklowanej,
- posiada szyjkę z kołnierzem mocowanym na wcisk i 2 ryfki z ruchomymi kółkami,
- zakończona jest ostrogą o obrysie prostokątnym,
- wewnątrz pochwy umieszczone drewniane wodzidła utrzymywane kołnierzem szyjki⁵.

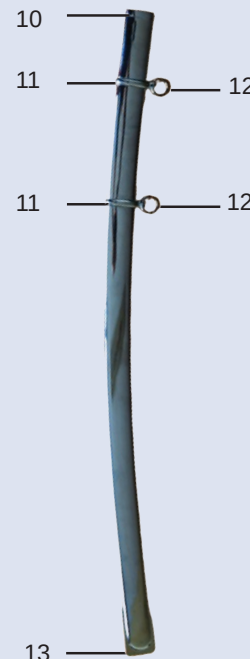
Rękojeść:

- zamknięta z jelcem z mosiądzu pasywowanego,
- jelec z wąsami o prosto ściętych końcach,
- przednie ramię jelca załamane u dołu pod kątem lekko rozwartym,
- kabłąk zwężający się w kierunku głowicy, zewnętrzne krawędzie kabłąka wyoblone,
- głowica lekko pochylona ku przodowi, z kapturem w kształcie migdała, przechodzącym w warkocz sięga-

- jący do tylnego ramienia jelca, przykręcony do uchwyty rękojeści mosiężnym wkrętem,
- tylne ramię jelca zakończone wachlarzowatym rozszerzeniem,
- uchwyt (trzon) rękojeści drewniany, obciągnięty czarną, chromową skórą, z naciętymi 12 rowkami wypełnionymi potrójnym oplotem, splecionym z 6 drucików z mosiądzu pasywowanego,
- na szabli honorowej mosiężne elementy rękojeści mogą być pozłoczone elektrolitycznie⁶.

Pochwa metalowa

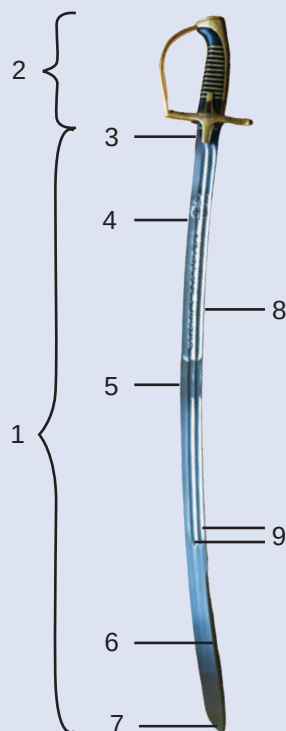
- 10. Kołnierz szyjki
- 11. Ryfka
- 12. Ruchome kółko ryfki
- 13. Ostroga

Fot. 2. Pochwa do szabli.

Szabla

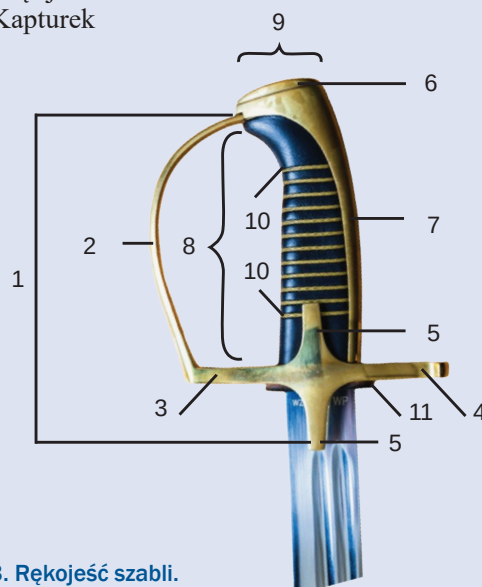
- 1. Głownia
- 2. Rękojeść
- 3. Nasada głowni
- 4. Zastawa
- 5. Brzuziec
- 6. Pióro
- 7. Sztych
- 8. Grzbiet
- 9. Bruzdy

Fot. 1. Szabla wz. 76/90.

Rękojeść

- 1. Jelec
- 2. Kabłąk jelca
- 3. Przednie ramię jelca
- 4. Tylne ramię jelca
- 5. Wąs jelca
- 6. Kapturek
- 7. Warkocz kapturek
- 8. Uchwyt rękojeści
- 9. Głowica rękojeści
- 10. Oplot rękojeści
- 11. Podkładka skórzana

Fot. 3. Rękojeść szabli.

SZABLA PARADNA

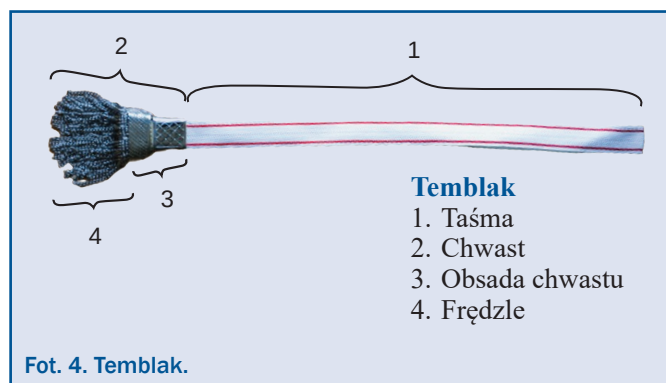
Temblak wzór 76/90 składa się z taśmy i chwastu:

a) taśma:

- barwy srebrzystej,
  - podwójnie złożona,
  - przeplatana posrebrzaną nicią metalową lub srebrną, z dwoma karmazynowymi prążkami wzdłuż obu jej brzegów,
- b) chwast:
- otwarty,
  - metalowo-drewniany,
  - zakończony frędzlami z 52 kawałków łańcuszka, splecionego czworokątnie, wykonanego ze srebra lub metalu oksydowanego na stare srebro⁷.

Żabka / rapcie do szabli wzór 76/90:

- wykonane ze skóry naturalnej w kolorze czarnym,
- w zestawie metalowe sprzączki i karabinki w kolorze srebrnym ułatwiające zapinanie⁸.

CHWYTY SZABLĄ PODCZAS UROCZYSTOŚCI POLICYJNYCH⁹

Chwyty szablą wykonuje się w postawie zasadniczej. Pochwę z szablą policjant przypina do pasa głównego przy lewym boku, przy czym brzusiec szabli jest skierowany do przodu. Ostroga pochwy powinna znajdować się na wysokości kostki nogi (fot. 6).

W postawie zasadniczej z szablą u nogi policjant obejmuje całą dłońią prawej ręki rękojeść szabli kciukiem od strony uda. Szabla jest opuszczona w dół w położeniu prostopadłym do linii frontu, brzusiec skierowany w prawo. Prawa ręka jest naturalnie opuszczona. Jelec szabli znajduje się przy szwie spodni, a koniec głowni jest oddalony od ziemi około 20 cm. Lewa ręka przytrzymuje pochwę kciukiem od przodu, pozostałymi palcami zwartymi od tyłu, oprócz wskazującego, który jest wyprostowany i ułożony wzdłuż pochwy. W ten sam sposób policjant w postawie zasadniczej trzyma pochwę

z szablą (fot. 7). W postawie swobodnej policjant trzyma wydobytą szablę w sposób pokazany na fotografii (fot. 8).

W postawie z szablą na ramieniu policjant trzyma szablę prawą ręką, przy czym palce: wskazujący i środkowy wyprostowane obejmują rękojeść od przodu, kciuk – od tyłu z lewej strony, a pozostałe są złączone i wyprostowane. Ręka trzymająca szablę jest wyprostowana, a kciuk przy szwie spodni. Grzbiet głowni jest oparty o szew wszycia rękawa. Położenie lewej ręki jest takie, jak w postawie zasadniczej z szablą u nogi (fot. 9 i 10). W postawie z szablą na ramieniu w marszu, policjant na komendę: „BACZNOŚĆ!” utrzymuje prawą rękę nieruchomo z kciukiem przy szwie spodni. Grzbiet głowni oparty jest o szew wszycia rękawa. Na komendę: „SPOCZNIJ!” prawa ręka porusza się w takt marszu. Trzymanie pochwy w czasie marszu, zarówno z szablą na ramieniu, jak i z szablą w pochwie, jest identyczne z jej trzymaniem w postawie zasadniczej. W czasie dłuższego marszu z szablą na ramieniu, można ją opierać kapturkiem i kabłąkiem jelca na zgiętej dłoni (z kciukiem wewnątrz kabłąka). Chwyty szablą „NA RAMIĘ” z postawy u nogi oraz chwyt „DO NOGI” z postawy „NA RAMIĘ” wykonuje się jednym ruchem najkrótszą drogą.

Salutowanie szablą w miejscu policjant wykonuje z postawy „NA RAMIĘ” lub „DO NOGI” szybkim ruchem szablą z ramienia przed środek twarzy tak wysoko, by jelec znalazł się na poziomie brody, przy czym głównie szablą trzyma pionowo, brzuścem w lewo, oddaloną od twarzy na szerokość dłoni. W czasie wykonywania ruchu szablą chwytają ręką całą dłonią. Utrzymuje szablę przed twarzą przez sekundę, po czym szybkim ruchem opuszcza szablę najkrótszą drogą do postawy zasadniczej z szablą u nogi.

Powracając do postawy „NA RAMIĘ” po salutowaniu, policjant najkrótszą drogą podnosi szablę przed środek twarzy, tak jak podczas salutowania, utrzymuje szablę przed twarzą przez sekundę, po czym opuszcza szablę najkrótszą drogą do postawy „NA RAMIĘ”.

Salutowanie szablą w marszu odbywa się tak jak salutowanie w miejscu, ale jest wykonywane w takt marszu i rozpoczyna się na 10 kroków przed przełożonym. Policjant rozpoczyna salutowanie, stawiając lewą nogę i wykonuje je w tempie trzech kolejnych kroków. Opuszczając szablę do postawy zasadniczej z szablą u nogi, policjant zwraca jednocześnie głowę w kierunku przełożonego. Do postawy „NA RAMIĘ” powraca w odległości jednego kroku za przełożonym, w odwrotnej kolejności niż podczas salutowania.

Salutowanie szablą w marszu wykonują tylko policjanci występujący przed frontem szyku i wydający komendy. Stojący z szablami w szyku oddają honory jednocześnie z pododdziałem przez prezentowanie i zwrot głowy. Policjanci marszerujący w szyku oddają honory tylko przez zwrot głowy. Chwyć „PREZENTUJ” szablą w miejscu policjant wykonuje z postawy „NA RAMIĘ” szybkim ruchem szablą z ramienia przed środek twarzy tak wysoko, by jelec znalazł się na poziomie brody, przy czym głównie szablą trzyma pionowo, brzuścem w lewo, oddaloną od twarzy na szerokość dłoni (fot. 11 i 12).

Po zapowiedzi komendy „Szable – SCHRONIĆ!” dowódca poczty oraz asystujący odchylają pochwy szabli do tyłu pod kątem 45 stopni, a następnie wkładają szablę do pochwy do 4/5 jej długości. Po komendzie „SCHRONIĆ!” dowódca poczty oraz asystujący energicznym ruchem dobijają szablę do brzegów pochwy (fot 13).

Fot. 11–12.

Fot. 13–14. Zdj. 1–14. R. Karyś.

Na zapowiedź komendy „Szable – W DŁOŃ!” dowódca poczty i asystujący przekręcają pochwy z szablami do tyłu i chwytając za rękojeść szabli, wyciągają ją na 1/5 długości. Na komendę „W DŁOŃ!” energicznym ruchem wyciągają szablę do nogi (fot 14).

¹ W. Kwaśniewicz, *Dzieje szabli w Polsce*, Warszawa 1999, s. 217–218.

² Tamże.

³ Zarządzenie nr 122 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 maja 2012 r. w sprawie ceremoniału policyjnego (Dz. Urz. KGP poz. 27, z późn. zm.).

⁴ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 października 2022 r. w sprawie wyróżniania żołnierzy oraz pododdziałów, oddziałów i instytucji wojskowych (Dz. U. poz. 2439), zał. nr 15.

⁵ Tamże.

⁶ Tamże.

⁷ Tamże.

⁸ Oddział Zabezpieczenia WP, *Opis i wzór szabli honorowej Wojska Polskiego*, zał. nr 2a do SIWZ, https://archiwum-ozjw3964.wp.mil.pl/plik/file/Przetargi/2018/Sprawa_13.2018/Zal_2a_-_Opis_szabli_honorowej_i_palasza_honorowego.pdf [dostęp: 15.05.2024 r.].

⁹ Opracowano na podstawie: zarządzenia nr 122 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 maja 2012 r. w sprawie ceremoniału policyjnego (Dz. Urz. KGP poz. 27, z późn. zm.), rozdział V. Wybrane elementy musztry policyjnej asysty honorowej, część 4. Chwyty szablą; zarządzenia nr 7 Komendanta Głównego Policji z dnia 1 marca 2013 r. w sprawie regulaminu musztry w Policji (Dz. Urz. KGP poz. 18, z późn. zm.), rozdział III. Postępowanie z flagą państwową, część Podnoszenie flagi państwowej, pkt 165–166.

Summary

Parade sabre model 76/90. History, construction, and sabre grips during police ceremonies

The article presents a historical outline of the work on the development of the 1976 sabre model and the historical context considered by the team of experts involved in the process of introducing this sabre model into use. The main elements of the sabre construction are presented and described, considering the characteristics of each element, including the hilt, the scabbard, the sling and the carrying straps. In addition, the article presents a list of basic sabre grips used by the commanding officer during police ceremonies and by the honour guard during official, patriotic and religious ceremonies. It also describes the method of performing the sabre grip in selected elements of the police ceremonial.

Tłumaczenie: Joanna Łaszyn